

AKLIN BİTMİYEN SORGULAMASI

Felsefenin özü, bir bilgiye sahip olmaktan çok, onu arayıp araştırmaktır. Felsefe uğraşı, bu doğrultuda olmak üzere, her şeyden önce bir “düşünme çabası”dır. Peki düşünme ne?Düşünme, aklın bir işlevidir; böylece akıl, edindiği bilgileri yeniden gözden geçirir, tartışır. Gerçekten, yaşamın deneyimleri, yığınla izlenim ve bilgi sağlar bize. Belli bir meslekten isek, hele hele bilimsel bir etkinlik içindeyse, daha tam, daha aydınlık kavramlar ediniriz. Ne var ki, yaşam deneyimimiz ne denli zengin, bilimsel ve teknik bilgilerimiz ne denli derin olursa olsun, hiçbiri felsefenin yerini tutmaz. İşte felsefe yapmak, bu bilgiler üzerinde düşünmek, onları sorgulamak, yani “yeniden gözden geçirip tartışmak”tır.

Felsefe Bilim midir?

Filozof, başlarda bütün bilimlere kucaklayan bir kişi olduğu halde, içinde bulunduğumuz bilim çağında, felsefe, bir bilim olma iddiasında değildir. Bilim, kendi alanında egemen olup çıkmıştır: Euklides’le matematik, Galilei ile fizik, Lavoisier ile kimya; Claude Bernard ile biyoloji, pozitif bilimler olmuşlardır. Filozofların uzun süre kendi “av alanı” olarak kullandıkları insanı bile, bilim ele geçirmiştir: Psikoloji ve sosyoloji, insan davranışlarının incelenmesine deneme yöntemi ve ölçüyü getirip sokmuşlardır.

Peki, felsefenin yararsız olduğu anlamına mı geliyor bu?

Hayır! Ancak felsefe, bugün artık açıkça, başka disiplinlerin sağladığı bilgilerden yola çıkan bir düşünce girişimi olarak görünüyor. Özellikle filozof, günümüzde, düşüncelerinin en değerli kaynaklarından biri olan bilim ve teknikteki gelişmeyi göz ardı edemez. Konuşmaya başlarken ve tartışmasını sürdürürken onlara mutlaka dayanacaktır; sözünü bağlarken de, “Ne yapayım, inancım bu!”deyip bilimin dışında kalmaz. Bu yanılla, filozof, eskisinden belki çok daha fazla, ayağını yere sağlamca basan kişidir.

Bilim üzerinde felsefi bakımdan düşünmek, önce “bilimin sonuçları ve yöntemleri” üzerinde durmak demektir: Bilimsel bilginin niteliği nedir? Böylesi bir bilgi, gerçekliği hakkında kavrayıp mu, yoksa bize sadece pratik formüller ve işlemsel simgeler mi sağlıyor? Matematikçinin, sözünü ettiği aksiyomların anlamı nedir?

Felsefe, bu sorulara yanıt vermeye çabalar. İşin ilginç yanı, bilim de felsefeyi umursamaz halde değildir. Örneğin, kalıtımbilim(jenetik)gibi iyiden iyiye bilimsel dallar, araştırmalarının sınırlarını çizmek ve ihtiyaç duydukları manevi onayı elde etmek için, filozofların dikkatlerini üzerlerine çekiyorlar.

Felsefenin - bugün pek önemli - bu dalına, bilgi kuramı(epistemoloji)denir.

Ne var ki, felsefi düşünce daha öteye gider ve bilimin ihtiyaç duymadığı bir takım sorular da sorar. Bilim, başta doğa olaylarını, kavranabilir, yani matematik formüllerle dile getirilebilir yasalarla birbirine bağlayarak açıklama çabasındadır. Ama bilim, bu açıklamayı yaparken, sadece “araçlar” verir insana; “davranışlarımızı yönlendiren amaçlar” üstüne hiçbir şey söylemez o. Bilimin ve tekniğin insanın eline verdiği güçlerin parlaklığıyla isteklerimizin belirsizliğinin - üstelik acı biçimde - gözler önüne konduğu günümüz dünyasında, sadece felsefe isteklerimizin sınırlarını bize gösterebilir; sorumluluklarımızı hatırlatabilir. Bir başka deyişle, yalnız felsefe “değerler sorunu”nu ortaya atabilir ve çözmeye çalışabilir.

Öte yandan, çok daha genel sorunlar vardır ki, bilim hiç konu edinmez onları kendine; Niçin dünya vardır? Nereden geliyor insan ve nereye gidiyor? Kesinlikle yok olup gitmek için mi geldik dünyaya, yoksa ölümsüz bir ruhun sahibi miyiz? Bu dünyadaki varlığımızın gerçek anlamı nedir? İnsanın yazgısı önceden belirlenmiş midir, yoksa kişinin yolunu çizen sadece kendi akıl ve iradesi midir? Bütün bu sorular metafizik sorulardır. Felsefe, üzerlerinde durup tartışır bunların da.

Vaktiyle Kant buraya kadar anlattıklarımızı şu üç soru da özetlemişti: “Neyi bilebiliriz? Ne yapmalıyız? Neyi umut edebiliriz?”Yaşamı bütünlüğüne kucaklayan bu sorular, bu gün de felsefenin temel sorularıdır.

Server Tanilli (Yaratıcı Aklın Sentezi’nden alıntı)

<http://www.felsefeekibi.com/site/default.asp?PG=532>